

Prof. dr hab. Henryk Mizerek
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Wydział Nauk Społecznych

Olsztyn, dnia 26 maja 2023 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej

Mgr Iman Nayef Fahoum

pt. ***Promoting Meaningful Learning among Teachers based on
School Curriculum Adaptation in Context of Building a School
Learning Community. A Case Study***

Poznań 2021, s. 308

przygotowanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Stanisława Dylaka

W rozprawie przygotowanej przez Mgr Iman Nayef Fahoum podjęto problematykę, której trudno odmówić waloru aktualności oraz znaczenia dla sposobów myślenia o reformowaniu współczesnych systemów edukacji. Należy podkreślić sposób ujęcia tych kwestii. Jest on w pełni oryginalny. Odnosi się to szczególnie do nowatorskiego podejścia w konceptualizacji projektu badawczego. Doktorantka postanowiła przedstawić założenia, przebieg oraz rezultaty autorskiego projektu *School Professional Learning Community* zainicjowanego w kierowanym

przez nią gimnazjum w arabskim sektorze edukacji w Izraelu. Celem tego projektu było wspomaganie nauczycieli w realizacji – zapoczątkowanej w 2014 roku reformy *Meaningful Learning*.

Autorka słusznie zdecydowała się na podejście interdyscyplinarne. Prowadzone w rozprawie analizy odwołują się do badań i analiz prowadzonych na terenie wielu subdyscyplin pedagogiki współczesnej (teoria nauczania, pedeutologia) jak również nauk społecznych – w tym polityki edukacyjnej, socjologii edukacji, psychologii. Doceniam tego typu rozwiązanie – tym bardziej, że w badaniach edukacyjnych najważniejszy jest problem do rozwiązania a nie uporczywe trzymanie się kanonów metodologicznych przyjętych w „rodzimej” dyscyplinie

Jednocześnie trzeba podkreślić znaczenie praktyczne oraz uniwersalność tego typu badań. Kwestie zmiany edukacyjnej są realnym, nadal nierozwiązanym problemem relacji między polityką oświatową, teorią oraz praktyką edukacyjną i to nie tylko w Izraelu.

Układ treści rozprawy jest typowy dla rozpraw empirycznych z zakresu pedagogiki. Praca została podzielona na trzy części - teoretyczną, metodologiczną oraz empiryczną. Część teoretyczną pracy tworzy rozdział pt. *Literature Review*. Układ treści tej części jest starannie przemyślany – Wprowadzenie stanowi opis reformy *Meaningful Learning* wprowadzanej od 2014 w Izraelu. Kolejne części rozdziału podejmują fundamentalne

kwestie z punktu widzenia projektu badawczego. Na szczególną uwagę zasługują:

1. Bardzo kompetentne analizy uwarunkowań podejmowanych reform edukacyjnych – w tym sposób rozumienia zmiany edukacyjnej o warunków niezbędnych dla jej efektywnego wprowadzania.
2. Waga przywiązana do kategorii *School Professional Learning Community* oraz wszelkich teoretycznych oraz praktycznych założeń umożliwiających jej wbudowanie w kulturę szkoły.

Sposób prowadzenia tych jest świadectwem bardzo dobrej orientacji w literaturze przedmiotu. Teksty, do których sięga doktorantka relacjonują współczesne sposoby myślenia o kulturze szkoły traktowanej jako organizacja ucząca się, o roli partycypacji, współpracy, dialogu oraz krytycznej refleksji. Autorka doskonale rozumie „duszę” szkoły oraz wyzwania stojące przed podmiotami podejmującymi próby zmiany szkoły, w której uczniowie mogą korzystać w pełni z dóbr jakich dostarcza rozumnie traktowana edukacja.

Doktorantka uznała, że jej powinnością rzetelna prezentacja tekstów uznanych w świecie autorytetów w dziedzinie zmiany edukacyjnej, przywództwa edukacyjnego, studiów nad programem itp. Tekst charakteryzuje zwięzłość (a czasem lakoniczność) narracji. Przedstawiony w części teoretycznej

przegląd literatury jest w rzeczywistości „przełogiem”. Autorka zrezygnowana z krytycznej analizy tekstów. Trzeba jednak podkreślić, że podejmuje ona w wielu miejscach próby interdyscyplinarnej analizy oraz doskonale panuje nad doborem źródeł. Wybiera to, co jest rzeczywiście wartościowe i potrzebne dla z punktu widzenia jej projektu badawczego. Dzięki temu część teoretyczna dysertacji stanowi dobrą ramę teoretyczną dla analizy i interpretacji danych zebranych danych empirycznych

* * *

W części metodologicznej rozprawy zostały przedstawione założenia nowatorskiego oraz trudnego w realizacji projektu badawczego. Doktorantka trafnie identyfikowała oraz uzasadniła wybór przedmiotu, celów oraz problematyki badań. W tym przypadku wszelkie rygory metodologiczne zostały spełnione. Precyzyjnie zdefiniowane zmienne badawcze pozwoliły na sformułowanie szczegółowych pytań badawczych oraz konstrukcję narzędzia badawczego spełniającego kryteria trafności oraz rzetelności. Wybór studium przypadku jako strategii badawczej jest również uzasadniony. Autorka dobrze rozumie istotę tej strategii. Pewien niedosyt może budzić dobór źródeł na temat *case study*. Odwołanie się głównie do tekstów Creswella oraz cytowanie innych źródeł z „drugiej ręki” nie jest w pełni uzasadnione. Studium przypadku jest strategia bardzo trudną w realizacji. Jej

zastosowanie wymaga precyzyjnej odpowiedzi na pytania – co jest przypadkiem? jakie są jego granice? jak zapewnić wymóg triangulacji wykorzystanych metod zbierania danych? (Bassey, 1999, 2003; Flyvbjerg, 2006; Simons, 2009; Stake, 1995; Van Wynsberghe et al., 2007; Yin, 2009).

Doktorantka zdecydowała się na studium przypadku, w którym wykorzystuje się głównie dane empiryczne pochodzące z danych ilościowych. W tej dziedzinie czuje się bardzo dobrze. Doskonale radzi sobie z wykorzystywaniem zaawansowanych metod statystycznych w analizie i interpretacji danych. Jednak drugoplanowe potraktowanie danych jakościowych może budzić wątpliwości.

Projekt badawczy pozwolił na opis i analizę efektów uzyskanych w wyniku realizacji projektu SPLC (*School Professional Learning Community*) Tymczasem duże walory poznawcze miałyby również opis procesu wdrażania tego projektu w opisywanym gimnazjum – szczególnie z perspektywy zaangażowanych nauczycieli oraz innych podmiotów (stakeholders). Wśród nich również autorki oraz inicjatorki tego przedsięwzięcia jakim była – występująca w podwójnej roli -autorka rozprawyW przypadku publikacji tej rozprawy – co w pełnym przekonaniu rekomenduję – sugerowałbym rozwinięcie wątku analizującego uwarunkowań związanych z wdrażaniem tego projektu. Jak deklaruje Autorka,

wykorzystano tutaj strategię badań w działaniu uznanej i cenionej w stosowanych naukach społecznych strategii badawczej.

Wyniki badań zostały przedstawione w rozdziale zatytułowanym „*Findings and Discussion*”. Przetawiono je w narracji podporządkowanej kolejności sformułowanych pytań badawczych. Zaprezentowane analizy świadczą bardzo dobrze o umiejętnościach Doktorantki w sferze analizy i interpretacji danych pochodzących z badań ilościowych. Nie mam wątpliwości co do rzetelności zastosowanych metod analizy statystycznej. Trochę szkoda, że na drugim planie pozostaje analiza danych o charakterze jakościowym. Jak rozumiem był to świadomy zabieg. Wypowiedzi uczestników projektu miały, w założeniu stanowić materiał uzupełniający dane ilościowe.

* * *

Przedstawione powyżej argumenty prowadzą do konkluzji, iż w moim przekonaniu rozprawa zasługuje na wysoką ocenę. Decydują o tym następujące argumenty:

- a) po pierwsze, wybór problematyki, która jest niezwykle interesująca, uniwersalna, ważna i aktualna – szczególnie współcześnie. Wprowadzanie reform edukacyjnych wymaga szczególnej rozwagi ze strony podmiotów projektujących politykę oświatową. Decydujące znaczenie ma tutaj umiejętność wykorzystywania wyników badań

naukowych prowadzonych przez pedagogów. Recenzowana praca takiej rzetelnej wiedzy dostarcza. Co więcej otwiera ona nowe perspektywy dla prowadzenia stosowanych badań edukacyjnych poprzez odwołanie się do strategii studium przypadku w badaniach procesów znany zachodzących na poziomie konkretnych, działających w określonym miejscu i czasie instytucji edukacyjnych.

- b) po drugie - zrealizowany projekt badawczy wyróżnia się wysokim stopniem trudności. Wymagał on wielkiego zaangażowania, wiedzy oraz intuicji Autorki w dostrzeganiu problemów o wielkiej doniosłości. Lokuje się on po stronie badań pedagogicznych, które mają na dostarczać wiedzy służącej zmianie w obrębie praktyki,
- c) po trzecie – mając na uwadze sposób w jaki ten projekt został opracowany oraz zrealizowany świadczy o wysokiej dojrzałości Autorki, jej wysokich kompetencjach teoretycznych oraz opanowaniu warsztatu naukowego w stopniu niezbędnym dla realizacji ambitnych projektów badawczych.

Chciałbym jednocześnie podkreślić, że przytoczone wcześniej w recenzji wątpliwości i pytania w niczym nie obniżają ostatecznej, bardzo wysokiej oceny pracy. Są one naturalnym elementem dyskusji naukowej, który może się pojawić podczas publicznej

obrony pracy doktorskiej. Charakter tych uwag nie obniża w niczym mojej ostatecznie wysokiej oceny wartości całości dysertacji.

Na podstawie zgłoszonych wyżej ustaleń do wniosku, że przedstawiona do oceny praca Pani **Mgr Iman Nayef Fahoum pt. *Promoting Meaningful Learning among Teachers based on School Curriculum Adaptation in Context of Building a School Learning Community. A Case Study*** spełnia wszelkie kryteria (zarówno merytoryczne jak i formalne) i może być podstawą do przystąpienia do kolejnych etapów przewodu doktorskiego

references

- Bassey, M. (1999). *Case study research in educational settings*. Open University Press.
- Bassey, M. (2003). Case study research. In J. Swann & J. Pratt (Eds.), *Educational research in practice. Making sense of methodology* (pp. 111–123). Continuum.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219–245.
<https://doi.org/10.1177/1077800405284363>
- Howes, A. (2001). School level action research-creating critical space in school communities. *Improving Schools*, 4(2), 43.
<https://doi.org/10.1177/136548020100400208>
- Simons, H. (2009). *Case Study Research in Practice*. Sage Publications, Inc.

- Stake, R. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stringer, E. T. (1999). *Action Research*. SAGE Publications.
- Van Wynsberghe, R., Khan, S., VanWynsberghe, R., & Khan, S. (2007). Redefining Case Study. *International Journal of Qualitative Methods*, 6(2), 80–94.
<https://doi.org/10.1177/160940690700600208>
- Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles, SA: Sage.